

УДК 378.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-93-6-290-300>

ДУХОВНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

О. С. Цибулько

ORCID 0000-0003-1297-5465

У статті узагальнені погляди сучасних зарубіжних педагогів відносно духовних вимірів сучасної освіти. Духовність у сучасному світі виявляється реляційною та підкреслює зв'язок індивіда з іншими. Це може означати різні аспекти самосвідомості, інших людей, природний світ чи якусь трансцендентну сферу. Отже, духовність являє собою основний вимір людського розвитку, що виникає через відносини з іншими, які передбачають побудову знань і сенсу буття.

Швидкість і масштаби змін у нашому світі та різноманітність переживань сучасної особистості можуть призвести до поверховості мислення та безнадії, відтак, духовний зв'язок може допомогти внести сенс і мету у світогляд людини. Сучасний комплекс «духовності» передбачає пошук сенсу в місцях без чітких меж, де такий життєвий пошук відбувається за межами суворо релігійних конфігурацій.

Отже, духовне прагнення є невід'ємною частиною людського розвитку, оскільки люди знаходять «священне» у повсякденному житті. Духовний вимір бачиться як властивий елемент для розвитку людини і тому є необхідним для цілісного виховання. Освітній політиці необхідно визнати духовний вимір навчання у сучасному світі, і практика цього може допомогти відновити добробут і активізувати більш глибокий потенціал навчання у молодих студентів.

Ключові слова: *духовність, духовні цінності, педагогічні цінності освіти.*

Постановка проблеми. Намагаючись окреслити проблемне коло питань духовної освіти з різних точок зору, деякі автори пишуть з боку очевидного релігійного походження терміну, а інші навмисно підходять до духовності з нерелігійної точки зору. Аналіз різних трактувань термінології дає корисний набір визначень, необхідних для обговорення духовних аспектів освіти.

Духовність у сучасному світі виявляється реляційною та підкреслює зв'язок індивіда з іншими. Це може означати різні аспекти самосвідомості,

інших людей, природний світ чи якусь трансцендентну сферу. Отже, духовність являє собою основний вимір людського розвитку, що виникає через відносини з іншими, які передбачають побудову знань і сенсу буття.

Швидкість і масштаби змін у нашому світі та різноманітність переживань сучасної особистості можуть призвести до поверховості мислення та безнадії, відтак, духовний зв'язок може допомогти внести сенс і мету у світогляд людини. Сучасний комплекс «духовності» передбачає пошук сенсу в місцях без чітких меж, де такий життєвий пошук відбувається за межами суворо релігійних конфігурацій. Здається, духовне прагнення є невід'ємною частиною людського розвитку, оскільки люди знаходять «святищенне» у повсякденному житті. Духовний вимір бачиться як властивий елемент для розвитку людини і тому є необхідним для цілісного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Тема духовності достатньо повно висвітлена у сучасних дослідженнях. Однак, окрему групу становлять дослідження, які розглядають обрану тему в контексті освітніх перетворень. Так, Дж. Гідлі звертає увагу на значення любові та мудрості у вихованні особистості (Gidley, 2009). К. Сміт акцентує на вихованні поваги до оточуючого світу (Smith, 2009). Джон Міллер аналізує різновиди та прояви любові у різні історичні часи, адже розуміння цієї категорії видозмінювалося зі зміною світу (Miller, 2009). Разом з тим, окремих узагальнюючих досліджень, присвячених аналізу духовних вимірів сучасної освіти немає.

Мета статті – узагальнити погляди сучасних зарубіжних педагогів відносно духовних вимірів сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дженифер Гідлі стверджує, що аби підтримувати постійний ріст свідомості, необхідні нові способи мислення (Gidley, 2009). Автор розглядає глобальну кризу як гносеологічну по своїй суті, а філософський світогляд як базис, заснований на матеріалізмі. Вона зазначає, що такі філософи, як Гете, Гегель та Шелінг були натхнені поняттям розвитку свідомості, але німецька романтична формація була перенасичена позитивізмом та ідеями Британської промислової революції.

Дж. Гідлі стверджує, що сучасна формальна освіта переймається промисловою, механістичною та технічною формами навчання та пізнання, що перешкоджають появі нової свідомості. Вона визначає три способи мислення, які можуть допомогти розвиватися людській свідомості: постформальний, інтегральний і планетарний (Gidley, 2009, с. 541). Особливості постформальної освіти включають складність, творчість,

цілісність, уяву, плюралізм, діалектичний та діалогічний підходи та прагнення до духовного виміру життя. Перехід від формального до постформального мислення є багатолінійним та багатовимірним, і дослідниця попереджає, що ця криза свідомості, ймовірно, буде спричиняти хворобливу трансформацію. Щоб допомогти в цій трансформації, автор виділяє чотири теми дискурсу, що оточують еволюцію свідомості, чотири педагогічні цінності – це любов, життя, мудрість і свідомість. Перша основна цінність, педагогічна любов, передбачає усвідомлений, активний духовний розвиток всередині життя і, таким чином, визнає духовність як важливий інструмент для нового освітнього руху. Дж. Гідлі вказує на Рудольфа Штайнера, а також інших педагогів, які зосереджені на шануванні як на найважливій силі розвитку наступного етапу свідомості, який вимагає двох наступних компонентів – любові та відданості.

Р. Штайнер доводить, що існує зв'язок між любов'ю та мудрістю, але раціоналізована, емпірична мова не має місця для такої дискусії; навпаки, нинішня тенденція полягає в тому, щоб виділяти наукові кількісно оцінені слова, такі як об'єктивність, результати, стандарти, тестування високих ставок, конкуренція, результативність та підзвітність. Ця формальна термінологія обмежує напрям і сферу думки, обмежуючи потенціал виховання і стримуючи розвиток свідомості.

Щоб протистояти мертвій природі формального мислення та сприяти запровадженню постформального мислення, Дж. Гідлі вказує на хаос, складність та системні науки, вказуючи на освіту як на другу основну цінність педагогічного життя (Gidley, 2009, с. 543). Постформальна освіта випереджає уяву (концептуальну, творчу та інтелектуальну сферу) на відміну від підготовки формальної освіти в системі фіксованих концепцій. Автор використовує термін «уява», щоб описати діяльність, яка взаємодіє з концептуальною життєздатністю і може втілити поняття в життя. Уява може допомогти звільнити освіту від меж формального мислення, а також може сприяти еволюції людської свідомості. Збільшення креативності, складності та безлічі перспектив представляє рух третьої основної цінності для Гідлі – педагогічної мудрості (Gidley, 2009, с. 547). Планетарний вимір свідомості – це особливість мудрості, яка процвітає в контексті благоговіння, турботи та любові, та збагачується життям, наповненим концептуальною уявою. Щоб інтегрувати різні перспективи, автор використовує цілісну основу, щоб внести теоретичну узгодженість для виховання почуття мудрості в навчальному дискурсі. Зрештою, мудрість – це пробудження до нашої присутності та присутності інших. Таким чином, потрібно прокинутися від того, що Р. Штайнер називав «сном, наповненим

мріями» (Gidley, 2009, с. 547). Цей інтегральний каркас дозволяє педагогічній мудрості функціонувати як мистецтво, проте натомість вимагаючи складного мислення поряд з творчістю, щоб представляти знання, що включають численні перспективи та різні можливості здібностей.

Четверте основне значення, про яке говорить Дженіфер Гідлі – це педагогічне мовлення, педагогічна свідомість, яка передбачає перетинання мовних та парадигмальних бар'єрів, підкреслюючи усвідомлення мови та поетичну експресію як невід'ємну частину свідомості, що виникає. Дослідниця використовує термін «рефлексивність мови», щоб звернути увагу на взаємозв'язок між творчістю та мовою (Gidley, 2009, с. 547). Необхідно звернути увагу на навчальне середовище, де розвивається ця рефлексивність, що вимагає беззвучного простору та чутливих звуків для розвитку педагогічного голосу.

Чотири центральні педагогічні цінності Дж. Гідлі (любов, життя, мудрість і свідомість) взаємопов'язані, і вони разом становлять те, що вона називає постформальною, цілісною, планетарною педагогікою. Вона закликає до виховання як такої педагогічної дії, яка має на меті виховати розвиток свідомості, перетворюючи поняття прогресу поза матеріальними надбаннями, розташованими в духовному вимірі життя.

Духовний вимір життя часто асоціюється з релігійною доктриною чи іншими текстами та практиками, тому не мислиться освіта, що виникла, як результат світської традиції. Наразі, уникаючи глибшого вивчення цих проблемних термінів, «світських та релігійних», дослідниця З. Грос визначає духовний аспект присутнім і в релігійній, і у світській царинах життя. Вона стверджує, що і релігійність, і світськість шукають сенсу життя, вони паралельні та рівнозначні, а не протилежні.

У роботі З. Грос духовність пояснюється як вираження людського прагнення наблизитись до вищої сутності або влади, що знаходиться поза контролем і розумінням людини, і це вираження проявляється інструментально та екзистенційно (Gross, 2009, с. 563). Інструментальна структура вимагає, щоб люди взаємодіяли з медіаторами для досягнення трансцендентності. Світськість – це не просто відсутність релігії, але й незалежна сутність представництва. Духовний вимір життя пропонує альтернативні способи осмислення та побудови знань, а Грос формулює духовність як у спадковому вимірі, так і в концептуальному. Спадковий аспект духовності передбачає тимчасові, швидкоплинні події трансцендентності, тоді як концептуальний є постійною складовою існування.

Духовність, за З. Грос, являє собою загальну тягу до конвергенції з вищою моральною сутністю, тобто навіть світський індивід може асоціювати мораль і совість як цю вищу сутність, тоді як релігійний може покладатись на божественну присутність (Gross, 2009, с. 574). Автор вважає «цілісність» цих двох аспектів незмінною ланкою духовного процесу, і темою, до якої багато педагогів повертаються, намагаючись зрозуміти духовний вимір життя. Таким чином, духовність реалізується в абстрактних аспектах людського життя, які є частиною екзистенціальної світської або релігійної істоти. Пошук складнішого значення продовжується для людини незалежно від релігійної приналежності чи світських претензій, і тому Грос позиціонує ці два шляхи як паралельні та рівнозначні.

Окрім питання релігійності чи світськості у межах духовності, окреме місце займає питання любові, як базисного визначення сутності явища. Педагоги та філософи різних країн та часів приділяли увагу цьому питанню, сперечаючись у деталях, та погоджуючись у стрижневому значенні любові для духовної освіти, для виховання духовної, цілісної людини.

Запозичивши з релігійної традиції іншої епохи, видатний грецький історик Гесіод визначив Eros як найдавнішого з грецьких богів, який вивів гармонію з хаосу. Джон Міллер – професор університету в Торонто, цікавиться питанням «бездушної» освіти в її прагненні до підзвітності, що повторюється і в інших дослідників, про те, що в дев'ятнадцятому столітті коледжі не могли виховати душу студента (Miller, 2009, с. 581). Наша сучасність відкидає душу і зводить людський розум до рефлексу тілесних функцій. У нарисі Міллера «Education and Eros», ерос підтримується як життєво важливе значення для відновлення душі в освіті, як любов, що діє згуртованою силою так само, як атоми, що залежать від згуртованості (Miller, 2009). Міллер розглядає ерос та інші форми любові стосовно освіти, стверджуючи, що шлях до цілісності полягає у коханні, у стосунках з іншими, землею, космосом та власним я. Любов до сім'ї чи племені, грецьке «storge», яке може поширюватися і на членів нашої людської сім'ї в цілому, що природним чином впливає на наше людство. Джон Міллер порівнює це з ідеєю про те, що благополуччя індивіда пов'язане з благополуччям групи. Нельсон Мандела пояснював це тим, що ми люди лише завдяки людяності інших істот, і це не є парафіяльним явищем, але додається глобально до нашого спільного пошуку кращого світу. Міллер сприяє розвитку «storge» (загального прояву любові) в класі, щоб створити почуття сім'ї, і він пропонує побудувати гуртки в класі як один із методів, щоб почати досягати цього розуміння любові. Другим виміром любові

автор називає «*philia*», тобто зв'язок між друзями та громадою, що має важливе значення для формування полісу, де «Я» та суспільство пов'язані «філією», як єдністю між собою. Вчений пояснює, що ця «любов» продовжується і за межами національних кордонів, щоб охопити і світ, і Космос, задля повного інтегрування зв'язку усього існуючого. Дослідник припускає, що одним зі способів сприяння «філії» в освіті є заохочення проєктів навчального типу, які виводять учнів у більшу громаду поза межами школи. Настільки ж важливо, що в учнів потрібно виховувати любов і до незнайомих людей, що має назву «*xenia*». Для більш точного розуміння такої «любові» згадується приклад, як боги ходили землею під виглядом людей, тому будь-який незнайомий чоловік насправді міг бути божественним, тому найкраще ставитись до всіх так, ніби до богів. Ця традиція піклуватися про незнайомих, яка включала очікування взаємності була прикладом у «Одісеї» Гомера.

Міллер також вказує на натуралістичний світогляд, згідно якого всі люди походять з утроби матері-Землі, і тому ніхто не може бути чужим (Miller, 2009). Любов до незнайомих людей, коли культивується в учнів, розширює поняття любові до тих, хто перебуває поза інтимним колом друзів та родини, розширюючи духовний світогляд.

Підсумовуючи вищезазначені «види» любові, Міллер стверджує важливість «*керосу*» серед інших, адже він працює як об'єднуючий принцип життя, розташований в центрі космосу (Miller, 2009, с. 589). Автор вважає, що говорити про любов в освіті – це підходити до духовного виміру життя, мислити поза грубою відповідальністю сучасної школи, яка не в змозі розпізнати людський дух у класах, і завершує свою ідею словами про те, що любов – це набагато більше, ніж слова, і єдиний спосіб по-справжньому пізнати любов – це пережити її, мати сміливість стрибати в океан любові і сприймати її у всій сукупності. Любов і його розумінні – це життя в цілісності, доступне для людей, які виховують духовний вимір, визнаючи зв'язність і взаємозалежність життя.

Ю. Накагава, педагог-філософ з університету в Кіото, виявляє необхідність усвідомлення та співчуття в духовному розвитку учнів, дещо перегукуючись з ідеями Міллера про «любов» у навчанні, але виходячи з іншої традиції (Nakagawa, 2009). Автор стверджує, що ці дві якості: усвідомлення та співчуття є важливими елементами духовного вдосконалення і необхідні для виявлення цілісного досвіду навчання. Вчений стверджує, що інтеграція усвідомлення та співчуття дозволяє розширити перспективу реальності. Оскільки дискурс про освіту все більше перетворюється на «конкуренцію», дослідник закликає глибоко розглянути саме роль «співчуття» в цьому питанні.

Ю. Накагава підтримує ідею японського буддизму, слідуючи ідеям Далай Лами, який потребує культивування основних людських цінностей, таких як «тепле серце» та основне почуття турботи один про одного. На конференції з питань духовності в освіті, що відбулася в 1997 році, Далай Лама висловив думку, що через освіту ми можемо пояснити нашим братам, сестрам і особливо маленьким дітям, що є таємничим скарбом, який ми всі маємо: освічені ми чи неосвічені, багаті чи бідні, однієї раси чи іншої - ми людські істоти і маємо величезний потенціал для доброти, співчуття та внутрішнього спокою. Таким чином, освіта йде своїм шляхом до людського потенціалу не з точки зору інструментального чи технічного прогресу, а з точки зору розвитку світської етики та певних цінностей. Накагава звертається здебільшого до філософської настанови, а не до релігійного змісту, тому він особливо зосереджений на буддійських ідеях усвідомлення та співчуття, де вчення про усвідомленість визначається як центральний шлях до звільнення від циклу народження/смерті, застосовуючи усвідомлення до кожної дії, наприклад дихання, ходьби та сидіння (Nakagawa, 2009, с. 595).

Ю. Накагава стверджує, що будь-яка інформованість культивує більш цілісний досвід і може призвести до багатовимірної реальності, визначивши її п'ять основних вимірів: об'єктивний, соціальний, космічний, нескінченний та універсальний. Навчання співчуттю є центральним у даному вихованні, і вчений стверджує, що усвідомленість може таким чином задіяти можливості співчуття. Наприклад, медитація усвідомленості як аспект навчання пов'язана з розвитком любові та доброти у світі, тому індивідуального просвітлення у цьому випадку недостатньо в житті. Для автора духовний розвиток інтегрує усвідомлення та співчуття, тому він визнає, що аби розвивати співчуття в серці, потрібно розвивати усвідомлення та заохочувати пробудження духу, що в свою чергу призводить до великого співчуття та подальшого усвідомлення.

Проте інший вчений, Н. Лау (Lau, 2009), який дотримується вчення східної традиції, досить конкретно пише про свідомість як про навичку медитації, якої можна навчити в школах як лікувальної та навчальної вправі. Науковий співробітник Гонконзького інституту освіти сприяє цілісному навчанню та розвитку духовності, добробуту та підключення до природного світу як життєво важливої дії для освіти. У своєму науковому нарисі Лау розглядає ситуацію в Гонконзі, де студенти повинні брати участь у вимогливих дослідженнях навколишнього середовища на щоденній основі. Результатом сурових умов навчання та праці дослідник вважає дефіцит уваги та духовне знецінення молодого населення. Як доказ цієї духовної порожнечі, Лау вказує на рівень самогубств у Гонконзі, який

різко виріс з 1999 по 2003 рік (Лау, 2009, с. 716). Ці показники були вдвічі збільшені у віковій групі молоді у віці до сімнадцяти років і стали головною причиною смерті осіб віком від п'ятнадцяти до двадцяти чотирьох років. В цій ситуації автор ототожнює екологічне, соціальне, індивідуальне та культурне, адже вважає, що люди експлуатують природу та страждають від екологічного забруднення, люди зловживають іншими людьми, населення планети не поділяє загальнолюдських цінностей, і як стверджує Лау через це духовний вимір життя був принесений в жертву світському бізнесу та технічному прогресу.

Керолайн Сміт, викладач екологічної освіти Австралійського католицького університету, також звертає увагу на «екологічність» і стверджує, що це є духовним необхідним виміром, щоб людство усвідомило глибокі зв'язки з Всесвітом. З релігійної точки зору автор намагається переробити авраамічні релігії для аналізу екологічної кризи, переконавши світогляд людини-природи з «Я-це» на «Я-ти». К. Сміт стверджує, що поняття освіти виникає поряд із трансцендентною свідомістю, вкоріненою в цьому «Я-ти» і відносинах між людиною та природою, відкриваючи особистості при цьому глибоку екологічну духовність. Сміт приймає визначення Джона Лондона про «духовність», щоб посилатися на те, що розуміється як «нематеріальне джерело, яке бере участь у виникненні чи еволюції Всесвіту, завдяки якому люди відчують сенс, цінність та цілі, які не можуть зводиться до функціонування матеріального світу (Smith, 2009, с. 654). Автор наголошує, що коли ми вступаємо в нове тисячоліття, ми переживаємо різні трансформації космологічно, історично та духовно, і усі ці аспекти перегукуються з трансформаційними аспектами нашого світу.

Н. Лау використовує визначення духовності, сформульоване Д. Хеєм (Нау, 2006) і стверджує, що увага до духовної чутливості допомагає сприяти навчальному розвитку дитини. По-перше, зондування усвідомлення тягне за собою рефлексивне усвідомлення внутрішнього світу. По-друге, культивування призводить до більшого почуття дива, побоювання, цікавості та уяви. По-третє, відчуття «цінностей» передбачає пошук сенсу. У розумінні Лау саме цілісна освіта має на меті збалансувати, включити та заохотити учнів через увагу до духовної чутливості, відкриваючи відчуття цілісності всередині особистості, спільноти та космосу (Лау, 2009). Проте, як стверджує автор, ця практика вимагає місця та часу для тиші, усамітнення та споглядання.

Висновки. Отже, духовне прагнення є невід'ємною частиною людського розвитку, оскільки люди знаходять «священне» у повсякденному житті. Духовний вимір бачиться як властивий елемент для

розвитку людини і тому є необхідним для цілісного виховання. Освітній політиці необхідно визнати духовний вимір навчання у сучасному світі, і практика цього може допомогти відновити добробут і активізувати більш глибокий потенціал навчання у молодих студентів.

Література

1. Gidley J. M. Educating for evolving consciousness: Voicing the emergency for love, life, and wisdom. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. G. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing*. Netherlands: Springer, 2009. Pp. 553-561.
2. Gross Z. A quest for the realm of spirituality. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. G. Scott (Eds.). Netherlands: Springer, 2009. Pp. 563-579.
3. Hay D., Nye R. *The spirit of the child*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2006.
4. Lau N. S. Cultivation of mindfulness: Promoting holistic learning and wellbeing in education. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing*. Netherlands: Springer, 2009. Pp. 715-737.
5. Miller J. Education and eros. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.). Netherlands: Springer, 2009. Pp. 581-592.
6. Nakagawa Y. Awareness and compassion for the education of enlightenment. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing*. Netherlands: Springer, 2009. Pp. 593-609.
7. Smith C. Reconnecting with earth: Eco-spirituality as the missing dimension in spirituality and sustainability education. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.). Netherlands: Springer. 2009. Pp. 653-675.

References

1. Gidley, J. M. (2009). Educating for evolving consciousness: Voicing the emergency for love, life, and wisdom. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. G. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing* (pp. 553-561). Netherlands: Springer.
2. Gross, Z. (2009). A quest for the realm of spirituality. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. G. Scott (Eds.), (pp. 563-579). Netherlands: Springer.
3. Hay, D., Nye, R. (2006). *The spirit of the child*. London: Jessica Kingsley Publishers.
4. Lau, N. S. (2009). Cultivation of mindfulness: Promoting holistic learning and wellbeing in education. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing* (pp. 715-737). Netherlands: Springer.
5. Miller, J. (2009). Education and eros. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), (pp. 581-592). Netherlands: Springer.

6. Nakagawa, Y. (2009). Awareness and compassion for the education of enlightenment. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), *International handbook of education for spirituality, care and wellbeing* (pp. 593-609). Netherlands: Springer.
7. Smith, C. (2009). Reconnecting with earth: Eco-spirituality as the missing dimension in spirituality and sustainability education. In M. de Souza, L. J. Francis, J. O'Higgins-Norman and D. Scott (Eds.), (pp. 653-675). Netherlands: Springer.

ДУХОВНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

О. С. Цибулько

В статье обобщены взгляды современных зарубежных педагогов относительно духовных измерений современного образования. Духовность в современном мире оказывается реляционной и подчеркивает связь индивида с другими. Это может означать различные аспекты самосознания других людей, природный мир или некую трансцендентную сферу. Итак, духовность представляет собой основное измерение человеческого развития, возникает из-за отношения с другими, предусматривающими построение знаний и смысла бытия.

Скорость и масштабы изменений в нашем мире и разнообразие переживаний современной личности могут привести к поверхностности мышления и безнадежности, поэтому духовная связь может помочь внести смысл и цель в мировоззрение человека. Современный комплекс «духовности» предполагает поиск смысла в местах без четких границ, где такой жизненный поиск происходит за пределами строго религиозных конфигураций.

Итак, духовное стремление является неотъемлемой частью человеческого развития, поскольку люди находят «священное» в повседневной жизни. Духовное измерение видится как необходимый элемент для развития человека и поэтому необходимо для целостного воспитания. Образовательной политике необходимо признать духовное измерение обучения в современном мире, и практика этого может помочь восстановить благосостояние и активизировать более глубокий потенциал обучения молодежи.

Ключевые слова: *духовность, духовные ценности, педагогические ценности образования.*

SPIRITUAL DIMENSIONS OF MODERN EDUCATION

O. S. Tsybulko

The article summarizes the views of contemporary foreign educators on the spiritual dimensions of modern education. Spirituality in the modern world is relational and emphasizes the individual's connection with others. This can mean different aspects of self-awareness, of other people, of the natural world or of some transcendental realm. Thus, spirituality is the basic dimension of human development that arises through

relationships with others, which involve the construction of knowledge and the meaning of being.

The speed and magnitude of change in our world and the diversity of experiences of the modern individual can lead to superficial thinking and hopelessness. The modern complex of "spirituality" involves the search for meaning in places without clear boundaries, where such a vital search takes place outside of strictly religious configurations.

Therefore, spiritual desire is an integral part of human development, as people find the "sacred" in their daily lives. Spiritual dimension is seen as an inherent element for human development and is therefore necessary for holistic education. Educational policy needs to acknowledge the spiritual dimension of learning in today's world, and the practice of doing so can help to restore well-being and enhance the deeper learning potential of young students.

Keywords: *Spirituality, spiritual values, pedagogical values of education.*

Цибулько Ольга Сергіївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та соціології Маріупольського державного університету (м. Маріуполь, Україна). E-mail: ostsybulco@ukr.net

Tsybulko Olha Serhiivna – PhD in History, Associate Professor of the Department of Philosophy and Sociology at Mariupol State University (Mariupol, Ukraine). E-mail: ostsybulco@ukr.net